

Innspill til stortingsmelding om 5-10.trinn fra Nasjonalt senter for læringsmiljø og atferdsforskning

Hovedmålet med meldingen er å bidra til å styrke elevenes motivasjon, mestring, læring og utvikling. Det er også vektlagt at meldingsarbeidet skal bidra til å realisere potensialet i fagfornyelsen eksempelvis ved å legge bedre til rette for at skolen og opplæringen i alle fag blir mer utforskende, praktisk og relevant.

Gitt nedgang i motivasjon, økning i rapporteringen av mentale helseutfordringer og at elevene kjeder seg i skolen kan det se ut til at vi i større grad har behov for å sikre gode mekanismer som legger grunnlaget for både læring, utvikling og skolefaglig engasjement, i takt med stortingsmeldingens hovedmål. Basert på Læringsmiljøsenderets forsknings- og kompetanseområder omhandler både individ og miljø, preges dette innspillet av de tre overordnede områdene; (1) mening og relevans; en forutsetning for økt elevmotivasjon, (2) Tiltak som forebygger skolefaglig stress og fremmer mental helse, (3) tiltak for å fremme trygge skolemiljø som stimulerer læring. De punktene utdypes kort nedenfor og avslutningsvis gis en kort oppsummering om hva vi kan bidra med av kompetanseutvikling.

Mening og relevans, en forutsetning for økt elevmotivasjon

- Motivasjon fremmes av en rekke faktorer og aktiviteter som angår læring, men er også en individuell opplevelse. Motivasjon i skolekontekst samspiller med faglig læring, og en større praktisk orientering som påser opplevelse av mening og relevans kan slik bidra til økt motivasjon.
- At lærere har kunnskap om hvordan mening og relevans kan belyses gjennom læringsaktiviteter (praktiske og teoretiske), og at de har kunnskaper om hvordan en kan tilrettelegge individuelt og gruppevis for en slik opplevelse vil være et nødvendig bidrag for økt motivasjon og mestringstro.
- Lærere som skaper læringsmiljø og læringsaktiviteter som er engasjerende er en forutsetning for elevenes etablering- og opplevelse av mening, relevans i fag, for sammenhenger mellom fag og for praktiske aktiviteter både i nåtid, og i et fremtidsperspektiv.
- Det finnes systematiske- og kunnskapsbaserte måter som kan bidra i utvikling av lærerens kompetanser for å skape et engasjerende og motivasjonelt læringsmiljø.

Tiltak som forebygger skolefaglig stress og fremmer mental helse

- En stor andel elever rapporterer om økt skolefaglig stress og om økte mentale helseutfordringer i ungdomsalder. Tiltak i skolen og i det enkelte læringsmiljø som forebygger denne tendensen er nødvendig. Praktisk (og relevant) læring kan bidra, men behøver også suppleres mer helhetlig. Empirisk utprøvd og kunnskapsbaserte tiltak om hvordan stimulere elevenes sosiale og emosjonelle kompetanser, enten som eksplisitte, men også som fagovergripende tiltak bør innlemmes i skolens ulike læringsarenaer.
- En måte å realisere dette på er gjennom et kontinuerlig arbeid rettet mot elevenes sosiale og emosjonelle læring. Et slikt fokus vil hjelpe elevenes utvikling, læring og mestringstro.
- Det vil blant annet innebære lærere som har kompetanse om hvordan de kan fremme forståelse om at regulering av elevenes emosjoner kan bidra til økt opplevelse av kontroll og tro på mestring av skolearbeidet.

- Lærere som fremmer en lærende tankesett-pedagogikk, er betraktet som en del av arbeid med sosial og emosjonell læring som påvirker elevenes tro på at deres evner og intellekt er utviklingsbart, og at gjennom å arbeide med varierte, men også utfordrende faglige og praktiske problemstillinger er betydningsfullt for både mestringstro og økt skolefaglig avansement i tillegg til også å være viktig i reduksjon av symptomer på angst og depresjon.
- Et fokus på sosiale og emosjonelle kompetanser har også vist seg gunstig for elevenes opplevelse av sosial støtte i læringsmiljøet, og for evnen til å både søke og å gi sosial støtte, som igjen har en betydelig rolle som buffer mot stress.
- Sosial sammenligning øker i takt med blant annet kognitiv modning. Spesielt i ungdomstrinnet viser dette seg mer hyppig. Faktorer som å rette oppmerksomhet mot mening og relevans i egen læring, men også mot hvordan sosiale og emosjonelle kompetanser bidrar positivt til gode og trygge læringsmiljø vil ha stor relevans for reduksjon av sosial sammenligning blant elevene.

Tiltak for å fremme trygge skolemiljø som stimulerer læring

- Tiltak hvis hensikt er å trygge motivasjon, mestring, utvikling og læring hos den enkelte elev bør også innlemme en overordnet initiering som her spesielle fokusområder. En kontinuerlig satsning fra skoleledere om trygge skolemiljø vil fremme gjennomgående gode læringsmiljø som preges av konstruktive og gode relasjoner som et grunnlag for tilhørighet, trivsel og læring.
- Tiltak som bevisstgjør skolens overordnede rolle i dette vil være sentralt.
- Det vil igjen bidra til gode elev-elev, og lærer-elevrelasjoner som er sentralt i etablering av læringsmiljø der å prøve ut nye oppgaver og utforskende læring foregår.
- Slike tiltak reduserer stress og bidrar til tilhørighet på flere plan og vil derav virke forebyggende på skolevegring og på atferd som ellers kan virke hemmende på læring.

Hva kan vi som senter for læringsmiljø og atferdsforskning bidra med:

- Som senter med kompetanse både innen læringsmiljø og atferdsforskning, kan vi bidra med støtte for utvikling av tiltak relatert til det psykososiale læringsmiljøet generelt, samt for enkeltelever spesielt.
- Vi har kompetanse både innen mer universelle tiltak, samt mer målrettede tiltak.
- Bidra til utvikling av kunnskap om hvordan lærere kan fremme elevenes engasjement og faglige motivasjon.
- Fremme kunnskap om tiltak som styrker elevenes sosiale og emosjonelle kompetanser.
- Utvikle kunnskap som fremmer forebygging av skolefaglig stress og mentale helseutfordringer.
- Bredt utvalg av tiltak for trygge skolemiljø på individ- og systemnivå.

Med vennlig hilsen

Lene Vestad og Kjersti Tharaldsen